

Majandus- ja taristuministri määruse „Toetuse andmise tingimused ja kord rohevesiniku kasutuselevõtuks transpordisektoris ja keemiatööstuse lähteainena“ eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1.Sisukokkuvõte

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahadu (ELT L 57, 18.02.2021, lk 17–75) artikli 4 punktist 2 tulenevalt on taaste- ja vastupidavusrahadu (edaspidi *rahadu*) eesmärgiks liikmesriikidele rahalise toetuse andmine, saavutamaks nende poolt esitatud taaste- ja vastupidavuskavas (edaspidi *taastekava*) sätestatud reformide ja investeeringute eesmärgid ja sihid. Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) Nõukogu kinnitas Eesti taastekava 29.oktoobril 2021. a aastal rakendusotsusega nr 12532/21. Üheks Eesti taastekavas ettenähtud investeeringuks on vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõtu edendamine selleks, et saavutada Euroopa rohelise kokkuleppega seatud *EL*-i eesmärk jõuda 2050. aastaks kliimanetraalsuseni. Toetuse eesmärk on kiirendada rohelise ehk saastevaba vesiniku tootmist ja tarbimist Eestis, kus ei ole veel toimivaid vesiniku tootmise, jaotamise ja tarbimise võimalusi. Saastevaba vesinikutehnoloogiate kasutuselevõtt on oluline investeering teel rohelisema majanduse suunas, sest aitab süsteemselt liikuda väiksema keskkonnanahäiringuga ja tõhusama ressursikasutusega majandusmodelite suunas. See investeering aitab käivitada seni veel mitte eksisteerivat vesinikuturgu Eestis ning võrreldes olemasoleva olukorraga eeldab toimiva turu suunas liikumine vesinikupõhiste väärtusahelate ülesehitamist. Väärtusahelate käivitamine ning testimine pilootprojektide raames on oluline uue turu tekkeks, püsijäämiseks ning järkjärguliselt kulutõhusaks muutumiseks.

Majandus- ja taristuministri määruse „Toetuse andmise tingimused ja kord rohevesiniku kasutuselevõtuks transpordisektoris ja keemiatööstuse lähteainena“ eelnõuga (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse taastekava kohase eesmärgiga „Ettevõtete rohepööre“ seotud investeeringu „Vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõtu edendamine“ elluviimiseks. Määruse eesmärk on konkureeriva pakkumismenetluse tulemusel valitavate kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele suunatud pilootprojektide elluviimisel testida Eesti oludes erinevaid rohevesiniku kasutuselevõtu tervikahelaid rohevesiniku tootmisest lõpptarbimiseni. Toetuse andmise tulemusel võetakse transpordisektoris kütusena kasutusele rohevesinik või hakatakse keemiatööstuses kasutama rohevesinikust toodetud lähteaineid.

Taastekavas ei ole täpsustatud toetatavaid sektoreid. 2020-2021. aastal läbi viidud vesinikuressursside kasutamise analüüs näitas, et Eestis on suurim potentsiaal heite koguste vähendamiseks transpordisektoris, mis sõltub endiselt tugevalt fossiilsetest kütustest. Suurim potentsiaal transpordisektoris on rongidel, praamidil, raskeveokitel ja teistel pikamaasõidukitel, kus elektrifitseerimist on keerulisem teha. Lisaks on vesiniku kasutuselevõtuks transpordisektoris oluline keskenduda tanklavõrgu arendamisele.¹ Sama analüüsi kohaselt, seisneb tööstussektoris vesiniku potentsiaal fossiilsetel allikatel põhinevate keemiatoodete impordisõltuvuse vähendamises. Seega on Eesti otsustanud anda abi transpordi- ja keemiatööstuse sektorile saastevaba vesiniku terviklahenduste väljatöötamiseks.

Taastuenergia osatähtsuse suurendamine on Eestile sotsiaalmajanduslikult kasulik, sest nii saame vähendada sõltuvust impordikütustest, muuta keskkonda puhtamaks ning luua kohalikke

¹ <https://mkm.ee/energeetika-ja-maavarad/analused-ja-uuringud#taastuenergia> Eesti vesinikuressursside kasutamise analüüs, lk 12

töökohti. Eesti vesinikuressursside kasutamise analüüsist² järeldub, et kolm suuremat vesiniku kasutusvaldkonda on transpordivahendites kütusena, soojuse ja elektri tootmiseks ning keemiatööstuse lähteainena või rafineerimiseks. Eriti oluline on see transpordisektoris, kus enamik kasutatavatest kütustest on imporditavad fossiilkütused. Tänapäevaks on edukalt käivitunud biometaani kasutamine Eesti transpordisektoris. Selleks, et transpordisektoris kasutatavaid kütuseid mitmekesistada, on kasulik uusi lahendusi kogemuste saamiseks esmalt väiksemas mahus katsetada. Kogu maailmas toodetud vesinikust 90% on kasutusel ammoniaagi ja metanooli tootmisel ning nafta rafineerimisel, enamik tarbitavast vesinikust on taastumatutest ressurssidest toodetud hall vesinik, mistõttu taastuvelektrist ja -ressurssidest toodetud rohelise vesiniku kasutamine aitaks tööstussektorit dekarboniseerida ning kiirendaks ka teiste vesinikutehnoloogiate kasutuselevõttu.

Taastuenergiaga põhineva elektri kasutamise suurendamine EL-i majanduses ja vesiniku suurem kasutuselevõtt on mõlemad selged sammud, mis on vajalikud üleminekul kliimaneutraalsele majandusele. Euroopa Komisjoni hinnangul ei saa ühte eelistada teisele, kuna elektrifitseerimine ei ole võimalik kõikides sektorites ning just nimelt neis sektorites (ka näiteks transpordis ja keemiatööstuses) on vesinik asendamatu. Kõrgema vesiniku tootmise ja tarbimise potentsiaali ära kasutamiseks on vaja oluliselt tõhustada elektrolüüsi protsessi, muuta elektrolüüserid majanduslikult tasuvaks, suurendada vesiniku salvestusvõimekust ning leida kulutõhusaid vesiniku transportimise viise. Toetuse saamine ei ole piiratud vesiniku tootmisega taastuvelektrist, toetatav on taastuenergiast rohevesiniku tootmise ja tarbimise tervikahela loomine. Taastuvad energiaallikad on: vesi, tuul, päike, laine, tõus-mõõn, maasoojus, prügilagaas, heitvee puhastamisel eralduv gaas, biogaas ja biomass. Antud määruse raames on vesiniku tootmiseks kasutatava taastuenergia allikana välistatud biomass ja sellest saadud kütused. Muudel juhtudel (lähteainena vesiniku tootmiseks, lähteainena keemiatööstuses või energiaallikana keemiatööstuses) tohib kasutada biomassi ja biogaasi. Biomassi ja biogaasi mõisted on defineeritud paragrahvis 3.

Toetatava tegevuse puhul on oluline, et see panustaks käesoleva määruse §-s 2 toodud eesmärkide saavutamisse, milleks on rohevesiniku tootmise ja kasutuselevõtu terviklahenduste arendamine transpordisektoris ja keemiatööstuse lähteainena ning antud tegevuste tulemusel toimuv kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine.

Investeeringu tegevusi rahastatakse taastekava ja Vabariigi Valitsuse 29. novembri 2021. a määruse nr 108 „Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise ja toetuse andmise üldtingimused“ (edaspidi *üldmäärus*) § 8 alusel. Eelnõuga nähakse ette üldised tingimused, toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkuse tingimused ja toetuse kasutamise kord investeeringu tegevuste läbiviimiseks ning oodatud tulemuste saavutamiseks, samuti kehtestatakse toetuse tagasinõudmise tingimused ja kord.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid ning keeleteoimetuse tegid Keskkonnainvesteeringute Keskuse projektikoordinaator Tiiu Noormaa (e-post: tiiu.noormaa@kik.ee, tel: 627 4121), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetikaosakonna taastuenergia valdkonnajuht Kristo Kaasik (e-post: kristo.kaasik@mkm.ee, tel: 625 6465) ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaekspert Eva-Ingrid Rõõm (e-post: eva-ingrid.room@kik.ee). Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegid strateegilise planeerimise osakonna välisvahendite õiguse ekspert Gerly Lootus (tel 625 6467, gerly.lootus@mkm.ee) ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigused osakonna õigusnõunik Anne-Ly Normak (teenistussuhe lõppenud).

² <https://cdn.sei.org/wp-content/uploads/2021/07/lopparuanne-vesinikuressursside-kasutamise-analuu.pdf>

1.3.Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi hetkel menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

Eelnõu koosneb kümnest peatükist ja 28 paragrahvist.

Peatükid jagunevad järgmiselt:

1. Üldsätted
2. Toetatavad tegevused ja kulud ning toetuse osakaal
3. Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele
4. Avatud taotlusvooru läbiviimine
5. Taotluste menetlemine
6. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine
7. Lõppsaaja ja partneri õigused ja kohustused
8. Aruannete esitamine
9. Toetuse maksmise tingimused
10. Toetuse maksmisest keeldumine, tagasinõudmine ja vaided
11. Määruse rakendamine.

2.2 Investeeringu elluviijad

Ministeerium täidab ülesandeid vastavalt üldmääruse § 4 lõikes 2 sätestatule. Ministeerium sõlmib Keskkonnainvesteeringute Keskusega (edaspidi *KIK*) halduslepingu üldmääruse § 4 lõikes 7 sätestatud vahendusasutuse ülesannete täitmiseks.

1. peatükk Üldsätted

Määruse § 1 kohaselt on määrus kehtestatud taastekava eesmärgiga „Ettevõtete rohepööre“ seotud investeeringu „Vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõtu edendamine“ elluviimiseks (edaspidi *investeering*). Toetust antakse kooskõlas Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a kinnitatud dokumendiga „Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030³“ eesmärkidega ning Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2017. a poolt kinnitatud arengukavaga „Energiamajanduse arengukava aastani 2030“.

Määruse § 2 kirjeldab toetuse andmise eesmärki ja oodatavat tulemust. Toetuse andmise eesmärk on transpordisektoris ja keemiatööstuses konkursikonkureeriva pakkumismenetluse tulemusel valitavate kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele suunatud pilootprojektide elluviimisel testida Eesti oludes erinevaid roheline vesiniku kasutuselevõtu tervikahelaid roheline vesiniku tootmisest lõpptarbimiseni.

Määruse § 3 punktides 1–18 sisustatakse määruses kasutatavad terminid. Defineerimata termineid kasutatakse üldmääruse, valdkondlike seaduste ja EL riigiabi regulatsiooni tähenduses.

Avatud taotlusvoor on konkureeriv pakkumismenetlus rohevesiniku kasutuselevõtu tervikahela projekti teostajate leidmiseks. Taotlus on lõppsaaja tahteavaldus avatud taotlusvoorus osalemiseks ette nähtud tingimustel ning kooskõlas eelnõukohase määrusega ja

³ Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 (kättesaadav):

https://www.mkm.ee/sites/default/files/teatis_eesti_riiklik_energia-_ja_kliimakava_aastani_2030.pdf)

riigiabi reeglitega, mis on taotlejale siduv alates taotluse esitamisest kuni avatud taotlusvooru teates määratud taotluse jõusoleku minimaalse tähtaja lõppemiseni.

Biomassi all mõeldakse põllumajandusest (kaasa arvatud taimsed ja loomsed ained), metsamajandusest ja sellega seotud tööstusharudest, sealhulgas kalandusest ja vesiviljelusest pärit bioloogilise päritoluga jäätmete ja jääkide biolagunev fraktsioon ning jäätmete, sealhulgas bioloogilise päritoluga tööstus- ja olmejäätmete biolagunev fraktsioon. Biomass võib sisaldada toodete jääke, mitte tooteid.

Keemiatööstuse lähteaine on täielikult taastuvenergia abil saadud ning täielikult taastuvatest või korduskasutatavatest allikatest pärit lähetaine keemiatööstuses kasutamiseks. Korduskasutuseks peetakse ressursi taaskasutust, seega esmakasutuses olevate taastumatute ressursside ja ka biomassi kasutust keemiatööstuse lähteainena antud meetme raames ei toetata.

Keemiatööstuse lähteainete tootmisüksus on seadmete kompleks vesinikust ja teistest lähteainetest keemiatööstuse lähteainete tootmiseks, tootmise alla arvestatakse ka vahetult peale tootmist toimuv saaduste eraldamine, puhastamine jääkainetest, kompresserimine, säilitamine.

Lähteaine on keemiline ühend, millest toodetakse rohevesinikku või keemiatööstuse lähetaineid (näiteks vesiniku tootmise korral vesi või metaan ja keemiatööstuse lähteainena vesinik, CO₂, N₂).

Rohevesinik on vesinik, mis on toodetud vee elektrolüüsi teel taastuvatest energiaallikatest toodetud elektriga töötavas elektrolüüsiseadmes või biogaasi reformimise teel või biomassi biokeemilise muundamise teel, kui see on kooskõlas *taastuvenergia direktiivi* artiklis 29 sätestatud säästlikkuskriteeriumidega ning biomassi ja biogaasi tähendus on kooskõlas käesoleva määruse § 3 toodud biomassi ja biogaasi mõistetega.

Rohelise vesiniku tootmiseks taastuvelektri saamisel pole lubatud vastavalt EL normatiividele kasutada biomassi. Euroopa Komisjon on avaldanud teatise⁴ „Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy 2022“ (edaspidi *CEEAG*). Nimelt *CEEAG* punkti 70 kohaselt loetakse saastevabaks vesinikuks vesinikku, mis on toodetud taastuvenergiast, meetodite kohaselt nagu ette nähtud taastuvenergia direktiivi artikli 2 punktis 36, mille lähteaineks on muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest toodetud transpordikütused – st vedelad või gaasilised kütused, mida kasutatakse transpordisektoris, mis ei ole biokütused ega biogaas ja mille energiasisaldus tuleb muust taastuvast energiaallikast kui biomass.

Nii taastuvenergia direktiivis kui ka sellele direktiivile 2021. aastal „Eesmärk 55“ paketi raames esitatud Euroopa Komisjoni poolt esitatud muudatusettepanekutes on mittebioloogilist päritolu taastuvkütused (*RFNBO - renewable fuel of non-biological origin*, kuhu alla kuulub ka roheline vesinik) selgelt defineeritud viisil, mis välistab biomassi kasutust rohelise vesiniku toomisel⁵.

Taastuvenergia direktiivi artikli 2 punkti 36 kohaselt on „muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest toodetud vedelad ja gaasilised transpordikütused“ – vedelad või gaasilised

⁴ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0218\(03\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0218(03)&from=EN)

⁵ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A02018L2001-20181221>

kütused, mida kasutatakse transpordisektoris, mis ei ole biokütused ega biogaas ja mille energiasisaldus tuleb muust taastuvast energiaallikast kui biomass.

Rohevesiniku tervikahela etapid on järgmised:

- 1) **Rohevesiniku tootmine** elektrolüüseri abil veest, kasutades selleks 100% taastuvenergiat, vastavalt RED II vahetu tootmise nõutele (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/2001 artikkel 27 lõige 3⁶), või vesiniku tootmine 100% biogaasist või biometaanist, mille toomiseks on täielikult kasutatud taastuvenergiat ja biomassi antud määruse mõistes. Rohevesiniku tootmisel kasutatav taastuvenergia ei tohi seejuures olla toodetud biomassist ega sellest toodetud kütustest.

Rohevesiniku lähteainena võib kasutada biomassi, aga selle tootmiseks ei tohi kasutada biomassist toodetud energiat.

Tootmise alla arvestatakse ka vahetult peale tootmist toimuv rohevesiniku eraldamine, puhastamine jääkainetest, kompresserimine, säilitamine ning jaotamine enne tankimist või lõpptarbimist.

- 2) **Tankimistaristu** alla kuuluvad kõik taristu osad või etapid, mis jäävad tootmisüksuse ja selle lõppkasutusena mõeldud transpordivahendisse tankimise vahele.
- 3) **Tarbimine** – vesiniku tarbimine lõppkasutuses oleva transpordivahendi energiaallikana (nt kütuseelemendis elektri tootmiseks) või keemiatööstuse lähteainete toomisel.

Taastuvate energiaallikate all mõistetakse energiaallikaid elektrituruseaduse § 57 tähenduses. Taastuvad energiaallikad on vesi, tuul, päike, laine, tõus-mõõn, maasoojus, prügilagaas, heitvee puhastamisel eralduv gaas, biogaas ja biomass. Biomass on põllumajanduse (sealhulgas taimsete ja loomsete ainete) ja metsanduse ning nendega seonduva tööstuse toodete, jäätmete ja jääkide bioloogiliselt lagunev osa ning tööstus- ja olmejäätmete bioloogiliselt lagunevad komponendid. Vedel biokütus on taastuv energiaallikas ainult siis, kui see kütus vastab atmosfääriõhu kaitse seaduse § 120 lõike 1 kohaselt kehtestatud biokütuste säästlikkuse kriteeriumidele.

Taastuvelekter on elekter, mis on täielikult toodetud taastuvenergiast. Jätksuutlikkust arvestava energiaallika all mõeldakse kütuseid, mille tootmine ei kahjusta keskkonda, ei põhjusta muutusi maakasutuses ja mis on pärit taastuvatest allikatest: vesi, tuul, päike, lained, looted, maasoojus, prügilagaas, heitvee puhastamisel eralduv gaas, biolagunevad olmejäätmed, sõnnik, läga, reovesetted, toiduvalmistamisel kasutatud õli või rasva jäägid ja puidu jäätmed. Tegevus tuleb planeerida nõnda, et jäägid ja jäätmed tuuakse energia tootmise kohta mitte kaugemalt kui 500 km.

Mõiste **tootmisüksus** kasutatakse määruses kahes tähenduses:

- 1) **Rohevesiniku tootmisüksus** on elektrolüüser või muu seade vesiniku tootmiseks taastuvenergiast, tootmise alla arvestatakse ka vahetult peale tootmist toimuv rohevesiniku eraldamine, puhastamine jääkainetest, kompresserimine, säilitamine ning jaotamine enne tankimist või lõpptarbimist.
- 2) **Keemiatööstuse lähteainete tootmisüksus** on seadmete kompleks rohevesinikust ja teistest lähteainetest keemiatööstuse lähteainete tootmiseks, tootmise alla arvestatakse ka vahetult pärast tootmist toimuv saaduste eraldamine, puhastamine jääkainetest, kompresserimine, säilitamine.

Määruse § 4 sätestab, et KIK täidab üldmääruse § 4 lõike 7 kohaselt vahendusasutuse ülesandeid.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/2001 artikkel 27 lõige 3 (kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L2001&from=EN>)

Vahendusasutuse volitamise kaalutlused

Vahendusasutuse määramisel on kaalutud nii majanduslikke aspekte kui ka rakendamise ülesande sisust ja selle täitmiseks vajalikest kompetentsidest lähtuvaid nõudmisi. Vahendusasutuse ülesandeks on esmajärjekorras teostada analüüs ning ettevalmistavad tegevused, mille alusel planeerida ning ellu viia investeeingu põhitegevused. Kasutades ministeeriumi analüüsi ning ekspertteadmisi on tuvastatud käesoleva määruse raames läbiviidavate tegevuste eeldatav sisu. Ettevõtluskeskkonnale suunatud investeeingud puudutavad spetsiifiliselt turupõhiste toetusmeetmete rakendamist ja väljatöötamist, rahastusmeetmete tõhusust ja teenuste turgu käsitlevaid analüüse. Lisaks on vajalik, et vahendusasutus oleks võimeline töösse kaasama rahvusvahelist ekspertiisi ja kogemust.

Eeltoodud ülesannetest tulenevalt on kaalutud nii KIKi kui ka Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (edaspidi *EIS*) sobivust vahendusasutusena. Analüüsiti nelja erinevat aspekti ning analüüsi tulemus on näidatud alloleval maatriksil. Hinnang erinevate aspektide kohta on näidatud skaalal ühest kolmeni, kus üks on „pigem nõrk“ ning kolm „pigem tugev“.

	KIK	SA EIS
Laiapõhjaliste analüüside teostamise kogemus	2	2
Toetusmeetmete rakendamise kogemus	3	2
Rahvusvaheliste hankemenetluste, ekspertide kaasamise ja suuremahuliste projektide läbiviimise kogemus	3	3
Eelnev kogemus sarnaste projektide läbiviimisel	3	2
Kokku	11	9

Mõlemal asutusel on rahvusvaheliste hankemenetluste, ekspertide kaasamise ja suuremahuliste projektide läbiviimise kogemus.

KIK on analüüside läbiviimisel olnud tihti rahastaja rollis, kuid on teostanud ka ise näiteks oma rahastusmeetmete rakendamise tõhusust ja energiateenuste turgu käsitlevaid analüüse. KIKis tegeleb sarnaste meetmetega analüütilise keemia doktorikraadiga keskkonnaekspert, kelle peamiseks uurimisvaldkonnaks on olnud kasvuhoonegaasid, kliima soojenemine ja sellega seotud keskkonnariskid. KIK rahastab ligikaudu 50 meetmetegevust. KIK on mitmel EL struktuurivahendite kasutamise perioodil olnud energeetikavaldkonna meetmete rakendusüksus ja on andnud samalaadseid toetusi keskkonnaprogrammist. Sarnastest meetmetest on näiteks struktuurivahendite meetme „Alternatiivsete kütuste kasutuselevõtu suurendamine transpordis“ tegevuse „Biometaani tootmise ja transpordisektoris tarbimise toetamine“ elluviimiseks toetatud gaasibusside kasutuselevõttu ja biometaani tanklate rajamist (toetuse suurus 9 miljonit eurot) ja riigi lubatud heitkoguse ühikute enampakkumise müügituludest rahastatud „Riigi eelarvestrateegia 2021-2024“ lisa 5 kohase meetme „Kliimapoliitika eesmärkide täitmise nn pilootprojektideks“ tegevuse „Vesiniku väärtusahela piloteerimise“ toetusmeetme rakendamine (toetuse suurus 5 miljonit eurot). KIK koostas KHG ja muu kaasneva heite vähenemise arvutuse tabeli ja teostas selle alusel projektide mõju hindamise. Lisaks on KIKil rahvusvaheliste hankemenetluste, ekspertide kaasamise ja suuremahuliste projektide läbiviimise kogemus (7 linna tänavavalgustus 15 miljonit eurot, Raadi rehvid 2,3 miljonit eurot; ELWIND projekt). Riigi lubatud heitkoguse ühikute enampakkumise müügituludest laekuvate vahendite kasutamise kogemus on KIKil Eestis kõige pikem, alates toetuse andmisest taastuvenergiaallikate laialdasemaks kasutamiseks energia tootmiseks (2010) ja väga mahukas, nt lasteaiahoonetes energiatõhususe ja taastuvenergia kasutuse edendamiseks, täiselektriliste sõidukite ostutoetus, elektribusside transpordisektoris kasutuselevõtu pilootprojekt.

EIS on näiteks osalenud ja läbi viinud analüüse, mis käsitlevad ehitiste energiatõhususega seotud erinevaid aspekte (finantseerimine ja tehnilised aspektid) ning on osalenud ja osaleb Euroopa Liidu finantseeritavates projektides, mis aitavad parandada ehitusturul tegutsevate turuosaliste oskusi ning kompetentsust. EIS on samuti pikaajaliste kogemustega struktuurivahendite rakendaja. Lisaks on EIS osalenud veel ka mitmete kvoodimüügituludest laekuvate vahendite kasutamisel (elektriautode toetus). EIS ja EASi juriidiline ühendamine toimus jaanuaris 2021, sisuline ühinemine jõuab lõpule 2022. aasta jooksul. Seniks jätkub teenuste pakkumine olemasolevate kaubamärkide ehk EASi ja EIS alt, alles jäävad kõik teenused ja ka kodulehed. Ühendorganisatsiooni ärinimeks on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus.

Vahendusasutuse määramisel tugineti eelnevale analüüsile ning ka rakendamiseks vajalike tegevuste läbiviimiseks eelnevate sarnaste toetusmeetmete või projektide kogemusele. Eelnevalt välja toodud põhjenduste tulemusel on investeeringu elluviimisel otsustatud vahendusasutuseks määrata KIK.

KIK säilitab kõik toetuse andmisega seotud dokumendid e-toetuse keskkonnas kümme aastat pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist. Selle aja jooksul peab olema tagatud võimalus tõendada, et riigiabi on antud toetuse saajale õiglasel suurusel.

Eelnõu § 5 näeb ette alused riigiabi andmiseks.

Riigiabi valdkonnas kehtivad otsekohalduvad ELi õigusaktid, mille tõlgendused põhinevad Euroopa Kohtu ning Euroopa Komisjoni praktikal. Riigiabi käsitlevad riigisisised rakendussätted sisaldavad konkurentsiseaduse 6. peatükis. Riigiabi mõiste elemente selgitatakse täpsemalt Euroopa Komisjoni riigiabi mõiste teatises.⁷

Konkreetsemalt on toetuse andmise alus Euroopa Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78) (üldise grupierandi määrus). Eelnõukohase määruse vastuvõtmise ajal on menetluses üldise grupierandi määruse muutmise määrus, mille muudatused võimaldavad käesolevat meedet rakendada. Sellepärast on § 5 lõikes 1 täpsustatud, et toetust antakse alates hetkest, mil Euroopa Komisjon võtab vastu menetluses oleva üldise grupierandi määruse muutmise määruse ja esitatud on vastav teatis Euroopa Komisjonile. KIK teavitab sellest oma kodulehel.

§ 5 lõigetes 2-4 on viidatud üldise grupierandi määruse sätetele, mis reguleerivad vastavat abi liiki. Viited on antud üldise grupierandi määruse redaktsioonile, mis kehtivad pärast menetluses oleva üldise grupierandi määruse muutmise määruse vastuvõtmist.

§ 5 lõigetes 5 ja 6 on toodud viited üldise grupierandi määrusele ja konkurentsiseadusele seoses ergutava mõju hindamise ja toetuse andmist välistavate asjaoludega.

Võimaliku riigiabi tagasinõudmise korral on aluseks nõukogu määrus (EÜ) nr 659/1999 ning Euroopa Komisjoni määruse (EÜ) nr 794/2004. Riigiabi puhul tuleb arvestada, et ELi riigiabiõigus on otsekohalduv ning toetuse saajatel ei teki siseriiklike asutuste tegevuse või tegevusetuse tõttu õigustatud ootust abi seaduslikkuse suhtes. Ainult Euroopa Komisjon võib tunnistada siduvalt abi seaduslikuks. Euroopa Kohtu praktika kohaselt peab mõistlikult hoolikas ettevõtja olema võimeline ise veenduma, et riigilt saadud vahendid on kooskõlas riigiabi põhimõtetega.

⁷ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1469193387743&uri=CELEX:52016XC0719\(05\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1469193387743&uri=CELEX:52016XC0719(05))

Ebaseaduslik riigiabi nõutakse tagasi üldmääruse § 11 lõike 10 ja konkurentsiseaduse § 42 alusel.

2. peatükk Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse osakaal

Määruse § 6 sätestab toetatavad tegevused. Toetatav tegevus seisneb tervikahelate väljatöötamises ja kasutuselevõttus järgmistes valdkondades: transpordisektoris rohevesiniku kasutuselevõtu süsteemi loomises või rohevesiniku kasutamises keemiatööstuse lähteainena.

Rohevesiniku tervikahel transpordisektoris peab koosnema rohevesiniku tootmisest, tankimistaristust ja tarbivast seadmest. Projekt, mis ei koosne kõigist kolmest komponendist, toetust ei saa. Sealjuures ei ole oluline, et kõigile kolmele komponendile taotletakse toetust.

Rohevesiniku kasutamisel keemiatööstuse lähteainena on rohevesiniku tervikahelaks olev toetatav tegevus rohevesiniku tootmisüksuse ja keemiatööstuse lähteaine tootmisüksuse rajamine koos vajalike puhastus-, kompresserimis-, jahutus- ja säilitusseadmetega.

Projekt ei pea olema piiritletud sektoripõhiselt, vaid võib sisaldada tervikahelat nii transpordisektoris kui keemiatööstuses. Sellisel juhul kontrollib KIK, et sama tegevuse jaoks ei taotleta lubatust suuremat toetust.

Rohevesiniku tootmiseks või keemiatööstuse lähteaine tootmiseks rajatav tootmisüksus, tankimistaristu ja lõppkasutusel olev transpordivahend peab olema eesmärgipäraselt kasutusel Eestis vähemalt kuni 1.03.2031.

Tootmisüksuse ja transpordivahendi tehnoloogilise valmiduse tase peab vastavalt Euroopa Liidu teadusuuringute ja raamprogrammi Horisont tehnoloogiaklassifikaatorile olema vähemalt TVT 8. Tõendamiseks esitab taotleja tootjalt saadud vastavasisulise kinnituse koos kinnitust tõendava dokumentatsiooniga.

Enne taotluse rahuldamise otsuse tegemist ei tohi teha kulutusi, mille hüvitamist soovitakse ega võtta kulude aluks olevaid kohustusi.

Määruse § 7 seab nõuded rohevesiniku tootmiseks kasutatavale taastuvenergiale ja lähteainetele.

Rohevesiniku ja keemiatööstuse lähteainete tootmiseks võib kasutada ainult taastuvelektrit, seejuures ei tohi rohevesiniku tootmisel kasutava taastuvelektri tootmiseks kasutada energiaallikana biomassi ega sellest valmistatud kütuseid. Elekter peab olema toodetud taastuvelektri elektrijaamas. Taastuvelektri elektrijaam on määruse mõistes iga elektri tootev üksus, mis toodab üksnes taastuvenergiat. Juhul, kui taastuvelekter tarnitakse vahetult taastuvelektri elektrijaamast, esitatakse tõenduseks, et vastav elektrienergia on tarnitud võrgust elektrienergiat võtmata, taastuvelektri elektrijaama ja tootmise vaheliste otseliinide rajamise eelprojekt, andmed jaama võimsuse kohta ja vastava müügilepingu eellepe. Elektrivõrgust taastuvelektri kasutamiseks sõlmitakse eellepe, mis esitatakse koos muude taotluse dokumentidega ning selle edaspidiseks tõendamiseks esitatakse päritolutunnistuste elektroonilises registris toetuse saaja kasuks kustutatud päritolutunnistused, toetuse saaja elektritarbimise leping ja tarbimisandmete info või toetuse saaja taastuvenergia tootmiseseadme tootmise ja tarbimise andmed. Vahetu tootmise nõude seadmine tuleneb EL taastuvenergia direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 27 lõikest 3, mis sätestab võimaluse võtta elektrienergia osakaalu arvestamisel statistikas 100% taastuvenergiat arvesse seda energiat, mis on saadud otseühenduse kaudu taastuvelektrit tootvast käitisest. Muul juhul tuleks taastuvelektri osakaalu

arvestamisel võtta arvesse kahe aasta tagust taastuvelektrienergia osakaalu, mis antud riigis lõpptarbimises kasutati.

Biomass, mida kasutatakse energia tootmiseks peab vastama biomassi säästlikkuse kriteeriumitele tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82–209), artikkel 29 (edaspidi biomassi säästlikkuse kriteeriumid). Seekaudu biomassist energiatootmine on määruse kontekstis kooskõlas ei kahjusta oluliselt printsiibiga.

Ka kasutatava taastuva soojusenergia vahetu kasutus peab olema tõendatud esitades andmed soojuse tarnimise planeeritava taristu ning taastuvsoojusjaama võimsuse kohta ja vastava müügilepingu eelleppe.

Rohevesinikku biogaasist tootes võib kasutada üksnes biomassi, mille tootmine ei kahjusta keskkonda, ei põhjusta muutusi maakasutuses ja mille veokaugus lähteallikast tootmisükusesse ei ületa 500 kilomeetrit.

Kõik päritolu tõendused, mis määruse kohaselt on küsitud nii energia kui ressursi kohta, peab taotleja lisama taotlusele.

Taastuvenergia direktiivi artikli 27 kohaselt võib lugeda võrgust võetud elektrienergiat täielikult taastuvenergiaks, kui elektrienergia on toodetud üksnes taastuvatest energiaallikatest ning taastuvenergia omadused ja kõik muud asjakohased kriteeriumid on tõendatud, tagades, et kõnealuse elektrienergia taastuvenergia omadusi deklareeritakse ainult üks kord ja ainult ühes lõpptarbimissektoris.

Kui muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest toodetud vedelate ja gaasiliste transpordikütuste tootmisel kasutatakse kas vahetult või vahesaaduste tootmiseks elektrienergiat, kasutatakse taastuvenergia osakaalu määramiseks taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia keskmist osakaalu tootjariigis, mõõdetuna kaks aastat enne asjaomast aastat.

Elektrienergiat, mis on saadud otseühenduse kaudu taastuvelektrit tootva käitisega, võib täiel määral arvesse võtta kui taastuvelektrit, kui seda kasutatakse muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest toodetud vedelate ja gaasiliste transpordikütuste tootmisel, juhul kui käitis:

- a) alustab tegevust hiljem kui muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest vedelaid ja gaasilisi transpordikütuseid tootev käitis või sellega samal ajal ning
- b) ei ole võrku ühendatud või on võrku ühendatud, kuid on võimalik tõendada, et vastav elektrienergia on tarnitud võrgust elektrienergiat võtmata.

Määruse alusel võib toetada ainult selliseid reforme ja investeeringuid, millega järgitakse Euroopa Liidu kliima- ja keskkonnaalaseid standardeid ja prioriteete ning millega ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju.

Rohelise vesiniku tootmise ja kasutamisega ei kahjustata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 2020/852/EL (taksonoomia määruse) artiklis 17 loetletud valdkondi. Rohelise vesiniku tootmise ja kasutamisega ei suurendata kasvuhoonegaaside heidet ning seeläbi on võimalik rohelise vesiniku tehnoloogiate abil kliimamuutusi leevendada. Rohelise vesiniku tootmiseks läheb vaja taastuvenergiat, vett ning materjale, millest toodetakse sobivat tehnoloogiat ning selle abil aidatakse taastuvenergiat salvestada ja selle kasutust edendada. Taastuvenergia tootmisega kaasneb mõningane häiring looduskeskkonnale, kuid läbi sobivate

planeeringute ja keskkonnamõju hindamiste viiakse häiringud miinimumini. Samuti läheb vesiniku tootmiseks vaja vett, kuid see suunatakse tagasi keskkonda ning sellega ei kaasne saasteainete heidet keskkonda. Seega pinna- ja põhjavee seisundit ei rikuta. Vesinikku võib toota ka biometaanist (biogaasist), kuid toetuse andmise tingimused on reguleeritud nii, et antud tootmine kasutaks lähteainena vaid jäätmeid ja omaks seega positiivset mõju keskkonnale nii metaani atmosfääriheite vältimise kui ka biomassi kääritamise tuleneva muu keskkonnakoormuse vähendamise näol. Vesiniku tehnoloogiate arendamisel võetakse materjale ja aineid kasutusse selliselt, et neid on võimalik toote eluea lõpus uuesti ringlusse võtta ja seega korduvalt kasutada ehk maksimaalselt ringmajanduse põhimõttel.

Transpordisektoris plaanitakse toetada saastevaba vesiniku tootmisüksuse ja tankimistaristu rajamist ning saastevaba vesiniksõiduki soetamist. Vastava tootmisüksuse, tankimistaristu ja sõiduki tootmine ei oma suuremat keskkonnamõju võrreldes taastumatute alternatiividega. Taastuenergia kasutuse tõttu tootmises ja tarbimises keskkonnamõju aga väheneb märgatavalt, kuivõrd roheline vesiniku tootmiseks kasutatakse taastuvat energiat ja vee elektrolüüsi või biogaasi kuumtöötlust veeauruga ning protsessiga taastumatu CO₂ heidet ei kaasne.

Keemiatööstussektoris plaanitakse toetada roheline vesiniku tootmisüksuse ja lähteaine tootmisüksuse rajamist. Keemiatööstussektoris on peamiseks võimalikeks toodetavateks lähteaineteks ammoniaak ja metanool. Eestis puuduvad käesoleval hetkel ammoniaagi- ja metanoolitehased, mistõttu imporditakse ammoniaagil ja metanoolil põhinevaid tooteid peaaesjalikult Venemaalt.⁸ Vastavate imporditavate toodete valmistamiseks on kasutatud aga metanooli ja ammoniaaki, mis on toodetud maagaasist ja ei ole seetõttu keskkonnasäästlik. Abi andmisel väheneks maagaasil põhineva vesiniku kasutamine lähteainete tootmisel, mis aitab kaasa keskkonnaeesmärkide täitmisele. Tootmisüksuste rajamine antud tegevusteks ei oma suuremat keskkonnamõju võrreldes taastumatutest allikatest pärit tootmisüksuste rajamisega. Vältitakse ka taastumatute lähteainete kaevandamisega tekkivat keskkonnakahju. Keemiatööstuse lähteainete kasutus on reguleeritud taastuvate või korduskasutatavate lähteainete kasutustingimuste reguleerimisega määruuses, mille tulemusel omab meede täiendavat positiivset keskkonnamõju ja välditakse võimaliku keskkonnakahju teket lähteainete kasutuselevõtul.

Positiivse keskkonnamõju osas on Eesti vesinikuressursside kasutuselevõtu analüüsis hinnatud, et 2050. aastaks võimaldaks roheline vesiniku kasutuselevõtt vähendada 2,2 – 4,4 miljoni tonni võrra CO₂ ekvivalentseid heite koguseid 160 000 – 320 000 t H₂/a vesiniku tootmise ja tarbimise juures.⁹

Määruse § 8 määratleb toetatavad kulud.

Lõikes 1 sätestatakse, et toetatav kulu on taotluse rahuldamise otsusega kinnitatud tegevuste elluviimiseks tehtud kulu, mis on tekkinud abikõlblikkuse perioodil. Tehtud kulu peab olema toetatava tegevuse elluviimiseks vajalik ning kulu suurus peab olema põhjendatud ehk välja selgitatud turu konkurentsis vastavalt § 23 nõuetele.

Lõigetes 2 ja 3 määratletakse toetatavad ja mittetoetatavad kulud. Toetatavad kulud peavad panustama eelnõu § 2 eesmärkide täitmisesse. Mittetoetatavad on muuhulgas kulud, mis ei ole seotud projekti elluviimisega ning sellest seisukohast põhjendamatud ja ebaolulised.

Kõik kulud peavad olema vahetult seotud asjaomaste abiliikidega. KIK hindab abikõlblikke kulusid juhtumipõhiselt ja dialoogis taotlejaga, konsulteerib vajadusel ministeeriumiga ning

⁸ Eesti vesinikuressursside kasutuselevõtu analüüs, lk 104 ja 135.

⁹ Eesti vesinikuressursside kasutuselevõtu analüüs, lk 14

Rahandusministeeriumiga ja tehniliste ekspertidega ning teeb põhjendatud juhul ettepaneku taotlust või projekti muuta, et taotletavad kulud vastaksid asjaomase riigiabi abiliigi abikõlblikkuse nõuetele.

Määruse § 9 sätestab projekti abikõlblikkuse perioodi.

Projekti abikõlblikkuse periood on ajavahemik, millal toetatav tegevus tuleb ellu viia. Projekti abikõlblikkuse perioodi lõpp ei või olla hilisem kui 01. märts 2026. a, mis tähendab, et selleks kuupäevaks peab olema toetatav tegevus ellu viidud ja maksed lõppsaaja poolt töövõtjatele ja tarnijatele tasutud. Kui toetuse saaja ei jõua abikõlblikkuse perioodil kõiki eelnimetatud toiminguid sooritada, kaotab ta õiguse toetust saada. Abikõlblikkuse perioodi teatab toetuse saaja ise taotluses ja see on sisuliselt projekti elluviimise eeldatav aeg. Enne taotluse esitamist ei tohi toetuse saaja teha mingisuguseid projekti tegevusi, mille kulude hüvitamist ta soovib. Toetuse saaja taotluse alusel ja mõjuva põhjuse olemasolul on võimalik abikõlblikkuse perioodi pikendada tingimusel, et projekti elluviimisel saavutatav tulemus ei vähene, kuid 01. märtsiks 2026. a peavad kõik tegevused olema lõpetatud ja toetus välja makstud. Abikõlblikkuse pikendamise põhjendatust hindab KIK toetuse saaja taotluse alusel.

Taastekavas kehtestatud vahetähtaegade kohaselt peavad tervikahela loomiseks vajalikud tehnoloogiad ja seadmed olema hangitud, paigaldatud ja seadistatud hiljemalt 31.03.2025.

Reeglina on ministeerium seadnud projekti abikõlblikkuse perioodi kuude lõikes, kuid käesoleva määruse rakaendamiseks ei ole see vajalik, kuna taastekava tingimustel rahastatakse projekti, mis koosnevad tervikahelast ning on keerulised ja ajamahukad, kuid sealjuures tuleb tulemuseni jõuda taastekava kitsas ajaraamis.

Määruse § 10 määratleb toetuse summa ja osakaalu.

Ühele projektile antava toetuse maksimaalne suurus on 20 000 000 eurot. Toetuse summa taotleja kohta kujuneb avatud taotlusvooru käigus ning see nähakse ette taotluse rahuldamise otsuses.

Toetuse osakaal võib olla null kuni 100% toetatavatest kuludest, mida arvestatakse iga lõikes 3 loetletud konkreetse tegevuse kohta. Muudetava üldise grupierandi määruse kohaselt võib keskkonnasõbraliku sõiduki ostmise või liisimise või sõiduki keskkonnasõbralikuks sõidukiks muutmise eesmärgil moderniseerimise korral toetuse osakaal olla null kuni 60%. Muudetava üldise grupierandi määruse kohaselt ei tohi tankimistaristu korral ühele abisaajale antav abi ületada 40% asjaomase abikava kogueelarvest. Abikava kogueelarve võrdub avatud taotlusvooru eelarvega.

Heiteta- ja keskkonnasõbraliku sõiduki mõistete defineerimisel lähtutakse üldise grupierandi määrusest.

3. peatükk Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele

Määruse § 11 sätestab taotlejale ja partnerile esitatavad nõuded.

Lõike 1 kohaselt võib taotlejaks olla iga Eesti äriregistris äriseadustiku § 22 mõistes registreeritud äriühing äriseadustiku § 2 mõistes. Füüsilised isikud, sh füüsilisest isikust ettevõtjad, on välistatud, kuna tegemist on suuremahulise majandustegevusega (arvukas töötajaskond, suur omafinantseering). Välisriigi ettevõtjad on välistatud kuna projekti tulemuse kasutamist oodatakse Eestis vähemalt 5 aastat ja selle tagamiseks on määruse andja juba

nõudmas Eestis tegutsevat ettevõtjat. Välisriigi taotleja või partner saab Eestis tegutsemiseks ettevõtte Eestis asutada. See ei ole Eestis koormav. Tegemist ei ole ajutise teenuse osutamisega Majandustegevuste seaduse mõistes.

Lõige 2 võimaldab taotlejal kaasata projekti partneri. Partneril peavad tekkima projekti elluviimisel toetatavad kulud. Näiteks võib partner rajada ühe osa tervikahelast. Sel juhul, kui partner saab toetust, vastutab ta koos lõppsaajaga tervikahela sihipärase kasutamise eest viie aasta jooksul projekti lõppemisest.

Lõige 3 kohaselt peavad taotlejale ja partner vastama üldmääruse § 5 lõikes 1 sätestatud nõuetele. KIK teostab võlapäringu Maksu- ja Tolliameti avalikus registris¹⁰, kontrolli eesmärk on veenduda, et taotlejal puudub Maksu- ja Tolliameti võlapäringust nähtuvalt avalikult kuvatav võlg või see on ajatatud. KIK kontrollib äriregistrist, et taotleja majandustegevus ei oleks lõppenud ega peatunud, taotleja suhtes ei oleks algatatud likvideerimis- ega pankrotimenetlust ning taotleja omakapital vastaks äriseadustikus sätestatud nõuetele. KIK kontrollib struktuuritoetuste registrist, et taotleja ei oleks sama kulu hüvitamiseks varem toetust saanud. Taotleja või taotleja esindajaks ei või olla isik, keda on karistatud majandusalase, ametialase, varavastase või avaliku usalduse vastase süüteo eest ja tema karistusandmed ei ole karistusregistrist karistusregistri seaduse kohaselt kustutatud. Riigi Tugiteenuste Keskuse E-toetuse keskkonnas tehakse kontrollimiseks automaatne päring karistusregistrisse. Samuti kontrollitakse taotleja karistatust KarS § 260¹ kohaselt, millega tagatakse liikmesriigi kohustus, mis tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2009/52/EÜ, millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele kohaldatavate karistuste ja meetmete miinimumnõuded (ELTL L 168, 30/06/2009, lk 24–32) artikli 7 lõike 1 punktist a, mille kohaselt ei tohi anda toetust viie aasta jooksul ebaseadusliku töötamise avastamisest. Sätet kohaldatakse, kui taotlejat on karistatud karistusseadustiku § 260¹ alusel ja vastav karistus on kehtivana karistusregistris. Sellise taotleja taotlust ei rahuldata. KIK teeb e-toetuse kaudu päringu karistusregistrisse saamaks teada, kas taotlejat või tema seaduslikku esindajat on karistatud karistusseadustiku § 260¹ (Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine) alusel.

Määruse § 12 sätestab taotlusele esitatavad nõuded.

Taotlusvormil tuleb täita korrektselt kõik lahtrid, mis hõlmavad endas infot taotleja, projekti tegevuste, ajakava, eelarve, tulemusnäitajate kohta. Taotlusvormil esitatud andmed peavad olema täielikud ja õiged. Kui taotlusvormis esitatakse ebaõigeid andmeid, jätab KIK taotluse rahuldamata. Andmete puudulikkuse korral saadetakse toetuse saajale E-toetuse keskkonnas päring koos suunistega taotluse täiendamiseks. Ühtlasi peab taotleja kinnitama, et ta on taotlusvormi korrektselt täitnud, andmed on õiged ja täielikud ning planeeritud tegevused on kooskõlas käesoleva määruse, Euroopa Liidu ja riigisiseste õigusaktidega.

Lõikes 2 kohustatakse taotlejat esitama kõik nõutud dokumendid.

4. peatükk. Avatud taotlusvooru läbiviimine

Määruse § 13 kohaselt taotletakse toetust vooruliselt ning paragrahvis on toodud avatud taotlusvooru eelarve. KIK avab taotlusvooru vähemalt kuuskümmend päeva enne taotluste esitamise tähtpäeva.

¹⁰ Maksu- ja Tolliameti avalik register (kättesaadav: <https://apps.emta.ee/saqu/public/taxdebt?lang=et>)

Avatud taotlusvooru teade peab sisaldama vähemalt järgmist teavet: 1) taotluse esitamise tähtpäev, 2) taotluse jõusoleku minimaalne tähtaeg, 3) avatud taotlusvooru läbiviija kontaktandmed, 4) nõuded taotlusele ja taotluse koosseisus nõutud dokumentide loetelu.

Avatud taotlusvooru teadet võib enne taotluse esitamise tähtpäeva muuta, avaldades teate samal viisil kui esialgne teade. Isikut, kes on teate muutmise ajaks taotluse esitanud, teavitatakse teate muutmise e-kirja teel. Teate muutmisel tuleb pikendada taotluse esitamise tähtaega vähemalt tähtaja võrra, mis jäi esialgse teate avaldamise ja selle muutmise teate avaldamise vahele.

Taotlus tuleb esitada taotlusvooru avatud oleku ajal. Taotlusvooru tähtaja jooksul tuleb taotlus e-toetusel esitada, kuid hindama hakatakse seda pärast taotlusvooru tähtpäeva saabumist. Pärast taotlusvooru tähtpäeva taotlust esitada võimalik ei ole.

5. peatükk Taotluste menetlemine

Määruse § 14 sätestab taotluse menetlemise.

Taotluse menetlemine koosneb taotluse vastuvõtmisest ja registreerimisest, taotleja, partneri ja esitatud andmete nõuetele vastavuse kontrollist, taotluse nõuetele vastavuse hindamisest, projekti hindamisest võrreldes teiste projektidega, kui taotluste maht ületab eelarve ning taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest.

KIK võib vajadusel nõuda taotlejalt selgitusi ja lisainformatsiooni, andes puuduse kõrvaldamiseks taotlejale kuni 14-päevalise tähtaja, mille võrra taotluse menetlemise tähtaeg pikeneb. Taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse korral esitab KIK taotlused hindamiskomisjonile hindamiseks 14 päeva jooksul peale taotlusvooru sulgemist.

Taotluses esitatav teave projekti sisu kohta loetakse ärisaladuseks ja KIKil on kohustus seda ärisaladust kaitsta. Selleks luuakse KIKis eraldi protseduur, mille kohaselt toimub taotluste menetlemine. Kõik taotluste hindajad peavad allkirjastama saladuse hoidmise deklaratsioonid.

Otsuse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta teeb KIK 90 päeva jooksul alates taotluste esitamise tähtpäevast. Juhul, kui taotluses on puudusi, pikeneb see tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks antud tähtaja võrra. Lisaks tuleb arvestada, et KIK ei saa teha taotluse rahuldamise ega rahuldamata jätmise otsust enne, kui vastu on võetud üldise grupierandi määruse muutmise määrus, mis on käesoleva määruse vastuvõtmise hetkel menetluses (vt ka selgitusi eelnõu § 5 juurde), ja esitatakse vastav teatis Euroopa Komisjonile.

Lg 7 viimane lause välistab taotleja kahju hüvitamise nõude tulenevalt üldise grupierandi määruse muudatustest või käeoleva määruse muutmise. Taotlejal ei saa olla õigustatud ootust, et menetletav üldise grupierandi määruse muudatus jääb menetluse käigus samaks ehk et üldise grupierandi määruse kavandatavat redaktsiooni või sellest tulenevalt käesolevat määrust ei muudeta.

Määruse § 15 sätestab taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavuse kontrolli.

Taotleja tunnistatakse nõuetele vastavaks, kui ta vastab määruse §-s 9 ja üldmääruse §-s 5 sätestatud nõuetele. Nõuetele peavad vastama kõik taotlusega seotud taotlejad.

Taotlusega esitatud dokumendid peavad vastama kõikidele määruses kehtestatud nõuetele.

Kui taotleja või taotlusega esitatud dokumendid ei vasta nõuetele, siis tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Taotlusvooru esitatud projektis kasutatavate tehnoloogiate valmiduse tase (TVT) skaalal peab olema 8 või suurem. TVT tasemete selgitused on leitavad: <https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2019/01/Tehnoloogilise-valmiduse-tasemed.pdf>. Tehnoloogiate tehnilise valmidusastme tõendamiseks esitab taotleja määruse lisa 1 „Äriplaani ja finantsanalüüsi koostamise juhendis“ kirjeldatud tõendid töötavatest prototüüpidest koos seadmete tehniliste parameetrite, keskmistele töötingimustele vastavate kasutegurite ja kasvuhoonegaaside (KHG) heite vältimise meetoditega. Tootmise, transpordi ja tarbimise puhul tuleb kirjeldada tehnoloogiad ja projekti elluviimise etapid ning esitada tegevuste elluviimise äriplaani koos ajakava ja projekti finantsanalüüsiga. Taotleja esitab KHG arvutuse, mis on arvatud KIKi koostatud metoodika põhjal. Metoodika avaldatakse KIKi kodulehel Exceli vormis. Taotlusele tuleb lisada hinnapakumised tarnitavatele seadmetele/transpordivahenditele ning taotluse eelarve tuleb koostada erinevatele tervikahela osadele ja peab olema eristatud taotleja ning partnerite tegevuste lõikes. Viimane on vajalik, kuna taotluse rahuldamisel muutuvad kõik osapooled riigiabi saajaks, kes saavad toetust §-s 10 nimetatud tingimustel iga osapoole toetatavatest kuludest. Ajakava peab olema realistlik ja vastama määruse lisas 1 toodud vastavatele tingimustele, taotlusele peavad olema lisatud koostöökokkulepped. Taotluses peab olema kajastatud projekti sotsiaalmajanduslik- ja keskkonnamõju ning kirjeldatud tervikahela või selle osade skaleeritavus. Ühtlasi tuleb taotluses hinnata projekti elujõulisust ehk kui kaua projekt on plaanitud töötama.

Taotlus ei vasta nõuetele kui toetust ei taotleta toetatavale tegevusele, on esitatud ebaõigeid või mittetäielikke andmeid, määratud tähtaja jooksul ei ole taotlusest kõrvaldatud puudusi või taotlus ei vasta mõnele teisele määruses esitatud nõudele.

Vastavaks tunnistatud projektid pääsevad paremushindamisele, mis toimub § 17 kehtestatud hindamiskriteeriumide kohaselt.

Määruse § 16 sätestab hindamiskomisjoni moodustamise tingimused.

Projekti hindamiseks moodustab KIK hindamiskomisjoni, kuhu kuulub vähemalt kolm ministeeriumi eksperti, kaks keskkonnaministeeriumi eksperti ja üks KIKi ekspert. KIK võib ministeeriumi nõusolekul kaasata täiendavalt eksperte. KIK esitab hindamiskomisjoni koosseisu ministeeriumile kooskõlastamiseks hiljemalt 14 päeva enne taotlusvooru sulgemist. Hindamiskomisjone võib läbi viia veebi teel. Kõik hindamiskomisjoni liikmed allkirjastavad erapooletuse ja sõltumatuse deklaratsiooni. Hindamiskomisjoni tööd korraldab KIK, vajadusel kutsudes kokku koosolekud. Hindamiskomisjoni eksperte ei avalikustata, et neid ei oleks võimalik taotlejatel mõjutada. Eksperte ei avalikustata ka tagantjärele, et tagada võimalus samade ekspertide kasutamiseks järgmistes sarnase spetsiifikaga toetuskeemides. Hindamiskomisjoni loetakse otsustusvõimeliseks, kui koosolekul osalevad kõik hindamiskomisjoni liikmed.

Määruse § 17 sätestab taotluste hindamiskriteeriumid ja -metoodika.

Kasvuhoonegaaside ehk CO_{2e} (süsinikdioksiidi ekvivalendi) heite vähenemine arvutatakse taotleja prognoositud andmete põhjal, mis esitatakse KIK kodulehel avaldatava Exceli tabeli vormis koos äriplaani ja finantsanalüüsiga.

Arvutuse aluseks olev periood on abikõlblikkuse perioodile järgnevad viis aastat. Nimetaud nn järelaruandlusperiood on aluseks nii prognoosidele, millel põhinevad taotluses toodud ja hindamise aluseks olevad andmed, kui ka hilisemal kontrollimisel, kas taotleja on pidanud meetme eesmärkidest ja tingimustest kinni (vt eelnõu § 21 lõiked 11 ja 13, § 23 lg 4 ja § 26 lg 3).

Nõuetele vastavad taotlused reastatakse lisas 1 kirjeldatud rohevesiniku tervikahela hindamiskriteeriumide alusel.

Kui pingereas kõrgeima koha saanud projekti taotlus rahuldatakse ja eelarvesse jääb veel vaba raha, siis on võimalik rahuldada ka järgmisel positsioonil olev taotlus ning nõnda edasi kuni eelarve ammendumiseni.

Määruse § 18 sätestab taotluse rahuldamise tingimused ja korra, mille alusel teeb KIK taotluse rahuldamise otsuse. Taotlused rahuldatakse pingerea alusel. Rahuldamise otsuse põhipunktid on sätestatud määruses. Taotlus rahuldatakse, kui see on esitatud määruses kehtestatud korras, vastab §-s 12 kehtestatud nõuetele, toetust taotletakse §-s 8 nimetatud toetatavate kulude, §-s 9 nimetatud perioodil ning §-s 2 nimetatud eesmärkidel ja §-s 6 nimetatud tegevuste toetamiseks. KIK kannab toetuse pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse. KIK toimetab taotluse rahuldamata jätmise otsuse toetuse taotlejale kätte viivitamata pärast otsuse tegemist e-toetuse keskkonna vahendusel.

Määruse § 19 sätestab taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja korra.

Taotlus jäetakse rahuldamata, kui taotleja või taotlus ei vasta esitatud nõuetele; toetust ei taotleta toetatavale tegevusele; tegevust ei planeerita ellu viia abikõlblikkuse perioodil; KIKil tekib kahtlus toetuse eesmärgipärase kasutamise osas ja muudel juhtudel, kui taotluses väljendub teave, mis on vastuolus eelnõu kohases määruses sätestatud toetuse andmise tingimustega. Seega jäetakse taotlus rahuldamata, kui see ei vasta nõuetele. Taotlus jäetakse rahuldamata, kui eelarvelised vahendid ammenduvad.

Kui taotleja ei vasta nõuetele või taotluses on puudusi, annab KIK puuduse kõrvaldamiseks tähtaja. Kui selle aja jooksul puudust ei kõrvaldata või täiendavat aega ei paluta, teeb KIK taotlejat täiendavalt ära kuulamata taotluse mitterahuldamise otsuse. Puuduse kõrvaldamiseks antud teave ja võimalus esitada selle kohta oma seisukohad või uus teave loetakse toetuse saaja ärakuulamiseks haldusmenetluse seaduse mõttes. Seetõttu ei pea KIK täiendavalt samas küsimuses toetuse saajat ära kuulama enne taotluse rahuldamata jätmise otsuse tegemist. Sätestatakse taotluse rahuldamata jätmise otsuse kohustuslikud elemendid ning taotluse rahuldamata jätmise otsuse kättetoimetamise viis e-toetuse keskkonna vahendusel.

6. peatükk Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine

Määruse § 20 sätestab taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamise tingimused.

Põhjenduste olemasolul on KIKil õigus taotluse rahuldamise otsust muuta lähtudes samadest piiridest, reeglitest ja menetluskorrast kui taotluse rahuldamise otsuse tegemisel.

Kui toetuse saaja ei vii projekti ellu rahuldatud taotluse kohaselt, on KIKil õigus taotluse rahuldamise otsus kehtetuks tunnistada ja väljamakstud toetus tagas nõuda.

7. peatükk Lõppsaaja ja partneri õigused ja kohustused

Määruse § 21 sätestab lõppsaaja ja partneri õigused ja kohustused.

Eelkõige on lõppsaajal õigus saada oma projektile toetust, kui selle elluviimine vastab kõikidele nõuetele, kuid see õigus tuleb välja määrusest kogumis.

KIKis tegeleb iga lõppsaajaga temale määratud projektikoordinaator, kelle nimi ja kontaktid teatatakse lõppsaajale koos taotluse rahuldamise otsusega. Lõppsaajal on õigus oma projektikoordinaatorilt saada projekti elluviimisel igakülgset nõustamist. Projektikoordinaatorile on tagatud KIKi poolt juriidiline, finantsanalüütiline ja administratiivne tugi lõppsaajate abistamiseks.

Lõppsaaja tagab projekti tegevuste elluviimise taotluses ja taotluse rahuldamise otsuses ning määruses toodud tingimuste kohaselt, säilitab dokumente toetuse kasutamise kohta, kohustub alluma kontrollile ja järelevalvele määruse tingimuste kohaselt.

Rohevesiniku tervikahela loomise käigus soetatud või rajatud vara peab kasutama taotluses kirjeldatud eesmärgil vähemalt kuni 1. märtsini 2031.a.

Lõppsaaja peab kasutama toetuse abil soetatud taristus ainult taastuenergiat.

Lõppsaajale rakendub piirang vesiniku müügil. Juhul, kui vesiniku müük toimub abikõlblikkuse perioodile järgneva viie aasta jooksul, siis peab müügihinnaks olema taotluses toodud hind. Seejuures puudub erisus, kas lõppsaaja müüb vesinikku oma partnerile või kolmandale isikule. Muudelt kasutajatelt peale abisaaja või -saajate laadimis- või tankimistaristu kasutamise eest nõutavad tasud peavad vastama turuhindadele.

Lõige 12 keelab toetuse abil soetatud vara liisingufirmale müüa ja siis endale tagasi liisida (*sales-leaseback*). Keelu põhjus seisneb selles, et sel juhul on KIKi jaoks liiga keeruline ja kulukas kontrollida antud abi tegelikku väärtust. Kaheldav on üldse toetuse andmise vajalikkus.

Määruse § 22 sätestab hanke läbiviimise tingimused.

Hanke all mõeldakse nii riigihanget kui ostumenetlust. Kui lõppsaaja on hankija riigihangete seaduse tähenduses, siis tuleb tal hankida kõik toetusest hüvitatavad asjad, teenused või ehitustööd riigihangete seadust järgides. Ja kui tal on olemas hankekord, siis väikehanked vastavad selle reeglitele.

Mittehankijast toetuse saaja ja partner viivad läbi ostumenetluse. Riigihangete registrit kasutades valitakse menetlusliigiks „toetuse saaja ost“. Ei ole kohustus ostumenetlust läbi viia riigihangete registris, kuid alates 100 000 euro suurusest hankest, ilma käibemaksuta, on kohustus avaldada riigihangete registris hanketeade.

Eelnõus nimetatakse nii riigihanget kui ostumenetlust hankeks, sest sisuliselt on tegemist mõlemal juhul ehitustöö, asja või teenuse hankimisega. Kõik maksumused on sätestatud ilma käibemaksuta.

Projektiga seotud hankeid ei tohi välja kuulutada enne taotluse rahuldamise otsust, tagamaks kindluse projektile antava toetuse ergutava mõju suhtes. Lisaks on välja toodud tingimused, et lõppsaaja kohustub esitama hankedokumentide eelnõud KIKile ülevaatamiseks enne asja, teenuse või ehitustöö hanke läbiviimist, kui hanke eeldatav maksumus ilma käibemaksuta ületab 100 000 eurot.

Kui hanke eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on alla 100 000 euro, siis mittehankijast lõppsaaja võtab kolm võrreldavat hinnapakumist või kui nende saamine on raske, siis avaldab hanketeate riigihangete registris. Lõppsaaja võib hinnapakumist küsida ka ühelt pakkujalt, kui ta avaldab hanketeate riigihangete registris. Hanketeate avaldamise korral tuleb silmas pidada, et pakkumuse esitamiseks oleks jäetud mõistlik aeg.

Kui lõppsaaja ei ole hankija, siis tema jaoks on riigihangete registris hanketeate avaldamine kohustuslik, kui hanke eeldatav maksumus on ilma käibemaksuta 100 000 eurot. Hankija jaoks on madalamad piirmäärad riigihangete seadusest tulenevalt. Alla 100 000 eurose ilma käibemaksuta eeldatava maksumusega hanke korral tuleb küsida kirjalikult vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumist mittehankijast lõppsaaja või partneri puhul.

KIKil on kohustus nõustada lõppsaajat ja partnerit hangete läbiviimisel, et hange viidaks läbi määruse nõuete kohaselt.

Lepingu muutmise plaanidest tuleb KIKi enne muutmist teavitada, et KIK saaks kontrollida ja nõustada, et muutmine vastaks riigihangete õiguses lubatule ning mittehankijate puhul ei satutaks vastuollu RHS §-st 3 tulenevate põhimõtetega.

Kui lõppsaaja on hankija riigihangete seaduse kohaselt, siis sätestatakse tema suhtes taotluse rahuldamise otsuses Euroopa Liidu õigusest tulenev kohustus koguda alltöövõtjate andmeid.

8. peatükk Aruannete esitamine

Määruse § 23 sätestab toetuse kasutamise seotud aruannete esitamise tingimused ja korra.

Lõppsaaja esitab projekti elluviimise kohta vahearuandeid ja lõpparuande. Aruanded esitatakse e-toetuse keskkonnas täites etteantud vormi. Kui lõppsaaja ei esita aruandeid, siis on KIKil õigus temalt toetust tagasi nõuda § 24 lõike 1 alusel, sest toetuse saaja ei ole täitnud oma kohustust.

Abikõlblikkuse perioodile järgneva viie aasta jooksul esitab lõppsaaja KIKile andmeid taastuvenergia kasutamise kohta, näiteks andmed selle kohta, et lõppsaaja on jätkuvalt otseliiniga ühendatud ja tarbib sealt tulenevat taastuvenergiat, mõõtepunkti andmed, taastuvenergia otseostu lepingud (määruse § 7 sätestatud taastuvenergia nõuded rohevesiniku tootmiseks). Oluline on aruandluses kajastada tegelikku aastast taastuvenergia kasutust ning võrrelda seda esialgsete prognoosidega, vajadusel tuleb esitada põhjendused erinevuste osas prognoosi ja tegeliku taastuvenergia tarbimise vahel. Sarnaselt taotluses toodud kasvuhoone gaaside heite ja muu kaasneva õhuheite vältimise arvutusega esitatakse iga-aastaselt ka tegeliku heite arvutused vastavalt etteantud mudelile ning sellega seonduvad andmed, nagu kasutusele võetud rohevesiniku hulk, kasutatav transpordi liik ja läbisõit ning kütusekulu, toodetud keemiatööstuse lähteaine kogused ja vastavas tootmises aasta jooksul kasutatud lähteained ning energia tüüp ja kogus.

Lõppsaaja esitab viie aasta jooksul pärast projekti lõppemist e-toetuse vahendusel KIKi poolt ettevalmistatud vormil andmed toetuse abil soetatud vara kasutamise kohta, kasutusväärtuse langemise kohta, energia kasutuse jmt kohta. Lõppsaaja peab välja tooma tekkinud kitsaskohad ja eelised võrreldes varasemalt kasutatud lahendusega, tekkinud probleemid kõigis kolmes etapis ja nende lahendused ning nendega seoses tekkinud täiendavad kulud. Aruandluses tuleb kajastada hooajalised kasutuserisused ja seadmete eluiga võrreldes prognoositud elueaga, hooldus, remont. Aruandluses tuleb kajastada tootmisüksuse, tankimistaristu ja transpordivahendi(te) ja nende kasutamise kogumaksumust (ostuhinnad, tanklate kulude võrdlus, seadmete kasutamise hind aastas sh hoolduskulud, infrastruktuuri maksumus jne) ja transpordivahendi korral koostada vastav võrdlus eelnevalt kasutatud transpordivahendiga.

9. peatükk Toetuse maksmise tingimused

Määruse § 24 sätestab toetuse maksmise korra.

Toetus makstakse välja abikõlblikkuse perioodil tekkinud ja tasutud kulude alusel lõppsaajale või partnerile. Maksetaotluse peab esitama lõppsaaja, kes avaldab selles, kas soovib makset enda arvele või partneri kulude katteks partneri arvele. Maksetaotlused tuleb lõppsaaja ja iga partneri lõikes esitada eraldi. E-toetuse süsteem ei võimalda ühe maksetaotluse alusel teha väljamakset eri isikutele. Toetus makstakse välja maksetaotluse alusel 30 päeva jooksul maksetaotluse esitamisest. Maksetaotlus esitatakse e-toetuse keskkonna vahendusel KIKile ja see sisaldab endas lõikes 4 nõutud dokumente. Leping tähendab nii hankelepingut riigihangete seaduse tähenduses kui ka käsundus-, töövõtu- või müügilepingut mittehankijast lõppsaaja puhul. Õiguskaitsevahendid on VÕS mõttes õiguskaitsevahendid, näiteks täiendava tähtaja andmine kui töövõtja või müüja rikub kokkulepitud lepingu täitmise perioodi. Kulu tasumist tõendav dokument tähendab maksekorraldust või muud panga maksedokumenti, mis tõendab arve tasumist. Raamatupidamises projekti kulude kajastamist tõendav dokument tähendab raamatupidamise programmist kulukonto väljavõtet, mis tõendab vastava arve kajastamist raamatupidamises.

Kui maksetaotluse menetlemise ajal tuvastab KIK projekti elluviimisel rikkumise kahtluse, siis maksetaotluse menetlus peatatakse kuniks rikkumise osas on menetlus lõpuni viidud. Pärast seda jätkub maksetaotluse menetlemine kui projekti toetust ei ole tühistatud. Maksetaotluse menetlemise peatamisest, mis on menetlustoiming, antakse toetuse saajale teada kirjaga e-toetuse vahendusel (HMS § 41).

Kui tuvastatakse rikkumine, siis keeldub KIK täielikult või osaliselt väljamaksest ning vastavaid kulusid toetatavaks lugeda ning toetusest hüvitada ei saa.

10. peatükk Toetuse maksmisest keeldumine, tagasinõudmine ja vaided

Määruse § 25 sätestab toetuse väljamaksmisest keeldumise alused.

Kui maksetaotluse menetlemisel tuvastatakse, et väljamakset taotletakse mittetoetatav kulu hüvitamiseks, siis selles osas keeldutakse toetuse väljamaksest ja palutakse maksetaotluse korrigeerimist nii, et see ei sisaldaks mittetoetatavat kulu. Kui maksetaotluses on puudus, siis tuleb see kõrvaldada. Kui toetuse saajal on täitmata mõni kohustus, näiteks vahearuaande esitamise kohustus, siis tuleb see täita, enne kui on võimalik teostada toetuse saajale toetuse väljamakse. Vastasel juhul KIK keeldub väljamaksmisest.

Kui tuvastatakse rikkumine, siis keeldub KIK täielikult või osaliselt väljamaksest ning vastavaid kulusid toetatavaks lugeda ning toetusest hüvitada ei saa. Kui maksetaotluses esitatud kulu on seotud rikkumisega, millel on osaline mõju kulu toetatavusele, siis keeldutakse väljamaksest osaliselt.

Määruse § 26 sätestab toetuse tagasinõudmise korra.

Toetuse tagasinõudmise ja tagasimaksmise üldreeglid on leitavad üldmääruse §-st 11. HMS § 66 lg 2 p 1 kohaselt saab haldusakti isiku kahjuks kehtetuks tunnistada kui selline võimalus on seaduses või haldusaktis. Sellest tingitult sätestatakse täpsemad toetuse tagasinõudmise tingimused ja kord taotluse rahuldamise otsuses kui haldusaktis.

Üldjuhul tasaarveldatakse tagasimaksmisele kuuluv toetuse sama projekti raames väljamaksmisele kuuluva toetusega

Rohevesiniku tervikahela loomise käigus soetatud või rajatud vara peab olema taotluses kirjeldatud eesmärgil kasutusel vähemalt viis aastat pärast abikõlblikkuse perioodi lõppu. Vastasel korral nõutakse toetus proportsionaalselt soetatud vara kasutuses olnud ajaga tagasi. Näiteks kui lõppsaaja ei saavuta taotluses toodud õhuheite vähendamise ja CO_{2e} vältimise eesmärki (ulatust), nõutakse toetus tagasi võrdeliselt saavutamata jäetud osaga. Toetuse tagasinõudmise korral tunnistatakse vastavas ulatuses taotluse rahuldamise otsus kehtetuks. Toetuse kogu ulatuses tagasinõudmise korral tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks.

Määruse § 27 sätestab vaiete esitamise korra.

HMS § 73 lg 2 kohaselt lahendab KIK ise vaided, mis on esitatud KIKi otsuste peale. Selleks moodustab KIK vaidekomisjoni kuhu kuuluvad isikud, sh jurist, kes ei ole seotud vaidlustatud otsuse menetlemisega

Esitatud vaiete lahendamiseks on KIKil 10 kalendripäeva. Samas on võimalus vaie lahendamise tähtaja pikendamiseks.

Määruse § 28 sätestab, et määruse alusel saab teha otsuse abi andmise või sellest keeldumise kohta alates hetkest, mil Euroopa Komisjon võtab vastu menetluses oleva üldise grupierandi määruse muutmise määruse ja esitatud on vastav teatis Euroopa Komisjonile.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Komisjoni määrustega (EL) nr 651/2014 ja nr 1407/2013 vastavalt eelnõus ja käesolevas seletuskirjas märgitule.

4. Määruse mõjud

4.1 Määruse üldine mõju

Energiasektori dekarboniseerimine on kliimapoliitika lahutamatu osa ning Euroopa Liit on madala süsiniku jalajäljega majanduse seadnud üheks põhiliseks eesmärgiks, mis innustab uute tehnoloogiate väljatöötamist ning populariseerimist. Taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises aina kasvab, mis toob kaasa vajaduse juhitamatut taastuvenergiat salvestada ning tarbida siis, kui selleks on vajadus. Vesinikku on võimalik kasutada lähteainena keemiatööstuses, kütusena, sooja ja elektri tootmiseks ning energiakandja ja –salvestina. Seega on sellel palju võimalikke rakendusi tööstus-, transpordi-, energia- ja ehitussektoris, olles seejuures väga väikese heitega.

Toetuse eesmärk on pilootprojektide raames testida läbi Eesti oludes vesiniku tervikahel alustades vesiniku tootmisest kasutades selleks taastuvenergiat ja lõpetades tarbimisega transpordisektoris või keemiatööstuses. Seni on vesinik energiakandjana enim realiseerunud just transpordisektoris, mis tähendab, et töötavad tehnoloogilised lahendused on olemas ning neid saaks pilootprojektide raames ka Eestis rakendada.

Toetuse tulemusena kiirendatakse rohevesiniku turule tulekut ning tarbimist nii transpordisektoris kui tööstuses. See aitab panustada nii Euroopa Liidu ja liikmesriikide pikaajaliste kliima- ja energiapoliitika eesmärkide saavutamisse kui ka Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a kinnitatud kava „Eesti riiklik energia-ja kliimakava aastani 2030“ eesmärkidesse ning panustada taastuvenergia direktiivis EL 2018/2001 sätestatud

taastuenergia transpordi eesmärkidesse (aastaks 2030 moodustab transpordikütuste tarbimises taastuvatest energiaallikatest toodetud kütus 14%).

4.2 Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Kodumaise energiatootmise kaudu suureneb riigi energeetiline sõltumatus.

4.3 Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Taastuenergia osatähtsuse suurendamine hajutab energiasektori keskkonnamõjusid, parandab jätkusuutlikkust ja majanduse konkurentsivõimet. Taastuenergiast toodetud vesiniku puhul on tegemist süsinikuvaba tehnoloogiaga, mis võimaldab asendada fossiilkütuste kasutamist ning mille laialdasema kasutusele võtmisega panustame kliimaeesmärkidesse ja puhtamasse keskkonda. Kliimaeesmärkide täitmise ja kliimamuutuste leevendamise kaudu väheneb surve looduskeskkonnale. Fossiilsete kütuste põletamisel tekivad erinevad saasteained, mis põhjustavad nii õhu- ja veesaastet, kui ka terviserike Taastuenergia osakaalu suurenemisega ja heitevabade kütuste kasutusele võtmisega väheneb kasvuhoonegaaside ja teiste saasteainete heide, mille tulemusena paraneb pikemas perspektiivis oluliselt välisõhu ja vee kvaliteet ning saavutatakse kliimanetraalsus

4.4 Mõju majandusele

Meetme tulemusena pakutakse Eesti ettevõtjale võimalust uute tehnoloogiate arendamiseks ja nendel baseeruvate lahenduste turule viimiseks, mis toetavad Eesti ettevõtjate integreerumist EL tarneahelatesse ning seeläbi Eesti tööstuse konkurentsivõime suurendamist maailmaturul. Puuduvad olulised mõjud riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste korraldustele, regionaalarengule ning sotsiaalsetele valdkondadele (sealhulgas demograafilisele).

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks sõlmib ministeerium halduslepingu riikliku sihtasutusega SA Keskkonnainvesteeringute Keskus, kelle ülesanne on korraldada investeeringuprojektide elluviimine, mis hõlmab endas ettevalmistavaid tegevusi, planeerimist, projektide läbiviimist ja järelevalvet. Määruse rakendamisega kaasnevad riigieelarvele investeeringu kulud 50 miljoni euro ulatuses, millest 548 921 eurot on investeeringu administreerimise kulu. Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid riigieelarvelisi tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati Riigi Tugiteenistuse Keskusele ja Keskkonnaministeeriumile kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS vahendusel. Esitatud ettepanekud ning nendega arvestamist või mittearvestamist on selgitatud seletuskirja lisas.